

לקדש שם שמים

א. מסקנות מ'סקר גוטמן'

קראתי וחזרתי וקראתי את הסקר החשוב שהתפרסם בכתב העת שלכם (גיליון י"א) אודות הזהות היהודית של החברה הישראלית. נדמה שאדם שאינו איש מקצוע יתקשה להסיק מסקנות ברורות וחד משמעיות, ואני יכול לומר רק את התרשמותי מהסקר. אפשר לציין נקודה אחת חשובה. התחושה הפנימית של היהודי הרוצה להזהות עם יהדותו - קיימת, אם כי הוא אינו יודע בדיוק מה היא. במיוחד ראויה לתשומת לב המסקנה שהובאה באותה סקירה, שישנה הרגשה של יציבות, אף שישנן תנודות לשני הכיוונים, עם נטייה יותר להתרחקות מהדת. ואין זה פלא, משום שישראלי רגיל אינו נפגש עם עניינים יהודים במסגרת לימודית או תרבותית בדרך כלל, ולהפך, המגע שלו עם ענייני הדת מתקיים דווקא כשהיא או נושאה מותקפים, ובמיוחד כאשר היו חיכוכים עם מפלגות דתיות או חרדיות שהיו בקואליציה, שבוודאי לא תרמו לכבודה של היהדות. האווירה החילונית שהוקרנה אז באה לידי ביטוי בתוכנית של ראש הממשלה הקודם לעשות "מהפכה חילונית", וזה בהחלט ביטא את הלך הרוח של מנהיגי הציבור באותה תקופה. אם למרות כל זאת, הסקר מראה על יציבות כמעט גמורה, זה נותן תקווה לשינויים לטובה, במיוחד אם הסקר כולל את יוצאי ברית המועצות לשעבר, שחלק גדול מהם הלא אינו יהודי על פי ההלכה.

לפני שאתייחס לשאלות ששלחה אלי המערכת, הייתי רוצה להדגיש נקודה שבעיני היא חשובה. הציבור הכללי יודע מעט מאד על הציבור התורני, ואילו היה יודע על פעולות החסד והדוגמאות הרבות של עזרה ואכפתיות לזולת הקיימות במידה רבה בציבור זה, ודאי שהיה מקרב אנשים להתעניין יותר ביהדותם. פעולות ציבוריות שמתגלות לציבור הכלל תורמות הרבה, כמו מפעלי החסד של 'יד שרה', 'עזרא למרפא' וכדומה, פעולות אנשי זק"א והצלה, גם הם תורמים. אולם כל אלה לא מספיקים, ואנו צריכים לחשוב על דרכים נוספות ליצור התעניינות, תוך שאנו מכירים בכך שכלי התקשורת הממלכתיים והציבוריים הגדולים לא נמצאים בידי נמצאים בידי מעצבי דעת קהל דתיים. כדאי לציין את העיר נתניה, שעבדתי בה לפני כשלוש עשרה שנים. שם ראיתי עד כמה השפיעה העובדה שהרבי מקלויזנבורג בנה את בית החולים לניאדו. זה בא לידי ביטוי אפילו בהצבעה למפלגות הדתיות. אילו היינו עוסקים יותר בדאגה למובטלים על ידי קריאה לקנות 'כחול לבן' וכדו', אני מניח שזה היה מוסיף.

ב. לשאלות המערכת

א. נשאלתי האם יש מקום לבטל את ההגדרה 'חילונית' ו'דתי'. כמדומה לי שיש לבטל את כל ההגדרות הללו מעבר לצורך החיוני למנוע מן ה'מסורתיים' את הצורך להגדיר את עצמם כ'חילוניים' בהגדרה החברתית.

כל חלוקה היא מפלגת. אולי ראוי היה לדבר על מי מקיים מצוות פחות או יותר, אבל בעצם החלוקה לפי הגדרות ושמות אנו יוצרים מחנות, וכתוצאה מכך כל מחנה מנסה לחזק את מחנהו ולהחליש את המחנה הנגדי.

ב. בקשר לנושא הקמת בתי ספר מסורתיים, חוששני שזה עלול להיות נזק יותר מתועלת משום שאז אנו מנציחים חוסר ידע וחוסר נכונות ליתר קיום מצוות.

ג. בעניין קליטת חילוניים בבתי ספר ממלכתי-דתי - יש לדבר שתי פנים, ולכן קשה לתת החלטה גורפת, וכל בית-ספר חייב לשקול היטב את שני הצדדים. מחד גיסא, כל הצלת נפש אחד מישראל אז הצלת עולם ומלואו, ומאידך גיסא, זה עלול לגרום נזק רוחני לתלמידים האחרים. לכן ראוי לעני"ד להשאיר החלטות כאלה בידי הנהלת כל בית-ספר, שהם מכירים את התלמידים ואת יכולתם להתמודד עם שאלה רצינית וכבדת משקל כזו.

ד. בנושא החקיקה הדתית מקובלת מאוד בעיני גישתו של הגרא"מ שך זצ"ל, שאמר שכל חלק שכופה על החילוניים אין לו סיכוי (מלבד חוקי האישות, שפגיעה בהם היא בבחינת "מעוות לא יוכל לתקון", אם חלילה יהיו נישואין וגירושין אזרחיים, כי זה יפג את העם).

ה. מדת המחוייבות שלנו כלפי החברה הכללית לקרבן לתורה ולמצוות היא עד אין סוף, וראוי להשתמש בכל כלי מודרני שאפשר, כמו שיטות מקובלות של פרסומת. לא צריך להסס ולחשוש איך אפשר לשווק ערכים נעלים כמו שמשווקים מוצרים למכירה. כי כל דבר שיכול להציל נפשות - אין להיות איסטניס כלפיו. ו. בענין המפלגות הדתיות והחרדיות, דעתי היא שאין לערב פוליטיקה ודת. נראה שהמפלגות הדתיות והחרדיות - אף שעמדו על המשמר בהרבה עניינים - בכל זאת יתכן שאם נעשה סיכום אמיתי, נמצא, שההפסד שבא מכך שענייני הדת נעשו קשורים לפוליטיקה הוא גדול יותר מכל ההישגים שהושגו. בארצות הברית הקול היהודי שווה הרבה מאד רק משום שאין מפלגה יהודית. כך כל המפלגות האחרות מתחשבים בו.

ז. עולי ברית המועצות לשעבר, לצערנו חשופים מאד לתעמולה אנטי דתית שהיא ממלאת את העיתונים שלהם, כפי שהעידו לפני תלמידים שבאו מאותם ארצות. וחייבים אנו לדאוג להם לעיתון, ספרות, רדיו, קלטות וידאו וכדו'. עד כמה שאני יודע, השטח הזה הוא שומם לגמרי.

ג. לקדש שם שמים

נדמה גם שאנו צריכים לעורר את שומרי המצוות לדעת את חובתם לפעול למען קירוב רחוקים, וגם להחדיר את המודעות לכך שכל שומר תורה הוא הדוגמה של הדת בעיני האחרים. וכמו שאמרו (יומא פו, א):

"ואהבת את ה' א-להיך" - שיהא שם שמים מתאהב על ידך. שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו באמונה ודיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו? אשרי אביו שלימדו תורה. פלוני שלמד תורה, ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר: "ויאמר לי עבדי אתה, ישראל אשר בך אתפאר".

אבל מי שקורא... ואין משאו ומתנו באמונה ואין דיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו? ראו פלוני שלמד תורה, כמה מקולקלים דרכיו, כמה מכוערים מעשיו...

נעלה, נעשה ונצליח, ויהיה ה' עמנו לקדש שם שמים.

